

דניאל הוכמן
daniel.hojman@gmail.com

המשבר בענף החלב בסין

אם כל סיני ישתה כוס חלב בכל יום יגדל הביקוש לחלב בעולק בעשרות מונים, כך אמרנו, בתקווה שגם אנחנו נשתלב בעליית הביקושים. והנה נתגלה לאחרונה מעשה שחיתות ורמייה בתוספת מלמין לחלב שהביא לצניחה בשיווק ומצבם של החקלאים בסין כבי רע. **דניאל הוכמן**, שליח משרד החקלאות בסין, משתף אותנו במשבר הגדול בענף החלב בסין ומקרר את ההתלהבות לעשות עסקים גדולים איתה

תאור המעשה

ענף החלב בסין נתון בטלטה אדירה. המשבר פרץ עקב הגילוי של הוספת מלמין לחלב, כדי "לרמות" את מכשירי המדידה, כך שיראה כאילו מכיל יותר חלבון. הוספת המלמין נעשתה בעיקר, אצל חברות שמהוות חוליית ביניים, בין יצרני חלב קטנים לבין המחלבות. מכיוון שהמחלבות משלמות בעבור החלב, על פי תכולת השומן והחלבון, נשאלה השאלה, מדוע הן היו מוכנות לשלם מחיר יקר יותר בעבור חלב שלא הכיל את החלבון שנמדד. כאן נכנסים לתמונה האחראים על קבלת החלב במחלבות, ששיתפו פעולה עם הספקים והתחלקו ברווחים. סביר להניח שמעשה הוספת המלמין נמשך על פני שנים, עד שהתגלה.

איכות החלב הגולמי בסין ירודה מאד, ולכן אחד המוצרים העיקריים במחלבות הוא אבקת חלב, שמשמשת כחומר גלם בתעשיית רבות (מאפה, שוקולד, ממתקים ועוד). כתוצאה מכך, מוצרי המזון ש"זוהמו" ע"י המלמין הם רבים ומגוונים וחלקם טרם זוהו.

השלכות המשבר על היצרנים ועל תעשיית החלב

כ-60% מהחלב בסין, מיוצר אצל מאות אלפים של רפתות קטנות (פחות מ-10 פרות). החלב נאסף למכל בכפר, משם מובל למרכז איסוף אזורי ובהמשך למחלבה. שיטה זאת של "טיפין-טיפין" מאפשרת, בסופו של דבר, קליטת כמות אדירה של חלב גולמי. איכות חומר הגלם, ירודה לרוב.

כתוצאה מן המשבר, אמון הצרכנים בתעשיית החלב נפגע מאד. אצל שתי החברות הגדולות בסין (Yili, Mengniu) שיווק החלב צנח ונכון להיום, חודשיים לאחר תחילת המשבר, עומד על 60% מהרמה שלפניו. החברה השלישית בגודלה (SanLu), שבה התגלתה הרמאות לראשונה, קרסה והפסיקה לפעול. מחלבה זאת נקנתה לפני שנתיים ע"י Fonterra, ענף החלב הניו-זלנדי, שכעת רק יכול להצטער על המהלך הזה.

בעקבות הירידה בשיווק, צמצמו המחלבות את קליטת החלב מן החקלאים, ואלו נאלצו לשפוך נהרות של חלב, מדי יום ביומו, והחלו בשחיטה המונית של פרות כדי למוכרן לבשר. מרבית החקלאים לקחו בשנים האחרונות הלוואות מן הבנקים כדי לקנות פרות והם רחוקים מפרעון חובות אלו. בקיצור, פרנסתם של מאות אלפי יצרנים נפגעה קשות. הממשלה מנסה לפצות אותם, אבל הסכומים רחוקים מלכסות את ההפסדים שנגרמו.

יש לציין שחברת "סאן-יואן", שאיתה יש לנו קשרים מקצועיים הדוקים, יצאה נקייה מן המשבר: בכל הבדיקות שנעשו הייתה תוצרתה כשרה לחלוטין. אכן, המצב ב"סאן-יואן" שונה מזה שבמחלבות אחרות, כיוון ש"סאן-יואן" מספקת לעצמה את החלב הגולמי ברפתות השייכות לה ולכן, מבוקרות יותר.

דניאל הוכמן בהדרכת מקומיים בנושא תחמין

תגובה הממשל הסיני

הממשל הסיני קיים דיונים קדחתניים בנושא. ננקטו פעולות כדי להחזיר את אמון הצרכנים, לשמור על פרנסת החקלאים ולדאוג לבריאות הציבור. מתברר שהייתה חוסר-בהירות בהגדרת נושא האחראיות לחלב המסופק למחלבות: הרפתנים? החברות לאיסוף הביניים? המחלבה? משרד החקלאות? משרד הבריאות?

כעת הוגדר, שהאחריות על איכות החלב שמסופק למחלבות היא, בסופו של דבר, של משרד החקלאות והוא אחראי להוציא תקנות המחייבות את העושים במלאכה. בעקבות זאת, משרד החקלאות, נמצא כעת בתהליך של קביעת תחומי אחריות, סטנדרטים של איכות, הגדרת שיטות הבדיקה והבקרה שיבוצעו.

ביקור ראש הממשלה ברפת הישראלית בסין

בתחומים הרלוונטיים: שיטות בדיקת חלב, שיטות בקרה בשרשרת החלב מהחקלאי ועד לצרכן, ועוד. טרם התקבלו תשובות.

השפעת העלייה במחירי המזונות על ענף החלב בסין

משבר המלמין התווסף על משבר נוסף שפקד את ענף החלב בסין עקב העלייה הגדולה במחירי המזונות במהלך 2006-2008. סין כמעט ואינה מייבאת גרעינים או חומרי מספוא ולפיכך, לא הייתה צריכה להיות מושפעת, במידה רבה, מהעלייה הבין-לאומית במחירי המזונות. מאידך, סין משולבת כיום בשווקים העולמיים ואינה מחוסנת מהשפעות כלליות. העלייה במחירי המזונות הביאה לייקור משמעותי מאד בכל המוצרים מן החי, וביניהם חלב. תהליך זה דחף את שיעורי האינפלציה הרבה מעבר למתוכנן. בעבור מאות מיליוני סינים שמשתכרים 100 עד 200 דולר לחודש, ההוצאות על מזון מהוות 80% מן התקציב החודשי ולכן לעלייה במחירי המזונות השפעות חברתיות אדירות. הממשלה הסינית הייתה חייבת מחד, להעלות את מחיר החלב בעבור היצרנים כדי לאפשר להם להמשיך להתקיים ומאידך, למתן את עליית המחירים לציבור, פעולות שחייבו הזרמה גדולה של סובסידיות. ענף החלב שרד משבר זה וחברות החלב דיווחו, עד לפרוץ משבר המלמין, על גידול מתמיד בשיווק תוצרתם.

המצב הביא את הממשלה לפעילות מקיפה, כדי לעצב את הענף לתקופה של שנים קדימה: תהיה דחיפה רצינית לחיסול הרפתות הקטנות, יוקמו יחידות ייצור יותר גדולות, יושקעו מאמצים בשיפור הרמה המקצועית של ייצור חלב, יוגבר הפיקוח על איכות החלב המגיעה למחלבות ועל תוצרתם

ומה יהיה?

משבר המלמין הוא מקיף ומשפיע על פרנסתם של מאות אלפי חקלאים, על אמון הצרכנים בתוצרת המקומית ובמשל, ועל הדימוי של סין בעיני העולם. אמנם בטווח הקצר שיווק החלב נפגע קשות, אך ניתן לשער שכעבור מספר חודשים הוא יחזור לרמתו מלפני המשבר. המצב הביא את הממשלה לפעילות מקיפה, כדי לעצב את הענף לתקופה של שנים קדימה: תהיה דחיפה רצינית לחיסול הרפתות הקטנות, יוקמו יחידות ייצור יותר גדולות, יושקעו מאמצים בשיפור הרמה המקצועית

הממשלה הכריזה על "ביעור חמץ" רדיקלי: בכל רפת ולמשך חודש ימים, נציג מן השלטונות ישהה פיזית כדי לוודא שהחלב נקי מכל מלמין ואין תוספת כלשהי

בינתיים, כדי להחזיר את אמון הצרכנים בתעשיית החלב, הממשלה הכריזה על "ביעור חמץ" רדיקלי: בכל רפת ולמשך חודש ימים, נציג מן השלטונות ישהה פיזית כדי לוודא שהחלב נקי מכל מלמין ואין תוספת כלשהי.

קשה להאמין, אבל אמצעים כגון אלו, ננקטים בסין בלי חוכמות, או לפחות... מזהירים שהם ננקטים. כדי למלא את הפקודה היה צורך בגיוס של יותר ממיליון איש (כך שמעתי, אבל המספר נראה לי ממש דימויני, אפילו שאני נמצא בסין כבר כמעט שנתיים!).

בנוסף, השלטונות גמרו אומר לבצע רפורמה במשק החלב, שעיקרה להביא לחיסול של יחידות הייצור הקיקוניות ולעודד הקמת רפתות יותר מסודרות, שעליהן ניתן לבצע פיקוח ולהפעיל בקרה. יש להם תכנית מעניינת של יצירת רפתות כפריות.

העניין פועל כך: תוקם חברה ע"י יזם או השלטונות (במידה ואין יזם), שתבנה רפת ומכון חליבה. החקלאים יביאו לשם את הפרות וישלמו לפי שירותים שהם מעוניינים בהם: חליבה, מזון, וטרינריה, הזרעה, טילוף, וכו'. הפרות יוחזקו ויחלבו בנפרד והן ימשיכו להיות שייכות לחקלאי. בינתיים, עד שהרפתות האלו תוקמנה... הרפתנים נדרשים להחזיק מעמד... במידה והם יכולים.

שגרירות ישראל בבייג'ינג הציעה למשרד החקלאות הסיני את עזרתה

כלים וציוד בחווה החקלאית

של ייצור חלב, יוגבר הפיקוח על איכות החלב המגיעה למחלבות ועל תוצרתם. בהתאם למקובל בסין, תהליך זה יהיה מלווה בהזרמה גדולה של תקציבי ממשלה. חברות החלב הגדולות (ממשלתיות ופרטיות, כאחת) יגשו להקמת רפתות, כדי להבטיח הספקה של חומר גלם תקין. סביר להניח שלפי הגישה הסינית השכיחה, הם יתחילו בהקמת רפתות ענקיות, לעשרות אלפי פרות.

האם יש כאן הזדמנות לגורמים מסחריים ישראלים?

לא נראה לי שלתעשיית החלב הישראלית נפתחו בסין הזדמנויות עסקיות: הסיבה המסחרית הכללית אינה מסודרת מספיק בעבור יצרני חוץ: Danone הקימה בסין מספר שותפויות ויצאה מכולן בטריקת דלת ובהסתבכות במאבקים משפטיים, Fonterra נכותרה קשות, Arla הסקנדינבית הקימה שותפות עם Mengniu וסבלה הפסדים עקב משבר המלמין, חברות אחרות (מארה"ב, מקנדה, מגרמניה) נכנסו לשותפויות עם מחלבות סיניות וכנראה, לא רואות ברכה גדולה בפעילות זאת. לעת-עתה, עדיף למכור ידע או ציוד ולא להסתבך בסיבה עסקית ומסחרית, שטרם פועלת לפי הכללים מקובלים במערב.

בפני חברות תכנון (של רפתות ומרכזי מזון) וחברות המספקות ציוד וכלים לבקרה ולניהול, אכן נפתחת כאן תקופה של פעילות אינטנסיבית שתתפרס על מספר שנים. כפי שמסרתי בהרצאתי בכנס השנתי האחרון בירושלים, יעילות ייצור החלב בסין, ובעיקר ברפתות הגדולות, ממשיכה להיות נמוכה מאד. ייתכן שיש כאן מקום לפעילות של חברות המתמחות בניהול רפתות. ■

עונש מוות לשניים מנאשמי החלב המורעל

במהלך ינואר 2009 התקיים משפטם של נאשמי "פרשת המלמין" בסין ובו גזרו השופטים על שני אזרחים סינים, שהורשעו בהפצת המלמין, עונש של הוצאה להורג בירייה.

פרשת החלב המורעל, שהתפוצצה לאחר האולימפיאדה, גבתה את חייהם של שישה תינוקות, לפחות, וגרמה להצפת בתי החולים במאות אלפי נפגעים אחרים.

חקירה של משרד הבריאות הסיני גילתה, כי במשך תקופה ארוכה, נהגו חברות חלב סיניות ששיווקו תחליפי חלב לפעוטות, למהול באבקת החלב שלהם חומר כימי תעשייתי, ואף מסוכן, בשם מלמין, כדי לדמות שהאבקה שלהם עשירה יותר בחלבונים. עשרות בעלי רפתות, ספקי חלב ומנהלים בכירים, בחברות ששיווקו את תחליפי החלב המורעלים, נעצרו.

במשפט הזה ניתנו גזרי הדין הראשונים בפרשת המלמין. שני ספקים, שאותם הגדיר בית המשפט "האשמים המרכזיים", הורשעו בהפצה של כ-600 טון מלמין לחברות שייצרו תחליפי חלב - הם יוצאו להורג בירייה.

גם היו"ר לשעבר של חברת החלב הענקית "סאן-לו" - שהייתה החברה המובילה בתחום - נידונה למאסר עולם. בכירים אחרים בחברות השונות, קיבלו עונשי מאסר בין 5 ל-15 שנים.

במקביל הגישה קבוצת הורים לפעוטות שנפגעו, תביעת פיצויים בסכום מדהים של 5.3 מיליארד דולר נגד החברות שעסקו בייצור ובהפצת המלמין באבקת החלב.

הפרשה עדיין לא נסתיימה וצפויים משפטים נוספים בתקופה הקרובה.

משרד החוץ
מש"ב - האגף לשיטות פעולה בינלאומי

דרושה

מומחה/ית וטרינר/ית לפרויקט בקר לחלב בסין

לפרויקט פיתוח בתחום ענף החלב, המתקיים ע"י מש"ב בסין, נדרשת מומחה/ית - וטרינר/ית המשלבת יכולת מקצועית עם כישורי ייעוץ והדרכה בתחום הוטרינרי.

תיאור התפקיד: הפעילות כוללת ייעוץ ולווי בתחום הוטרינרי; ייעוץ במכלול הסוגיות המקצועיות בתחום ממשק רפת החלב, תוך ראייה ענפית רחבה; ייעוץ וקשרי עבודה עם דרגים מקצועיים במימשל, ארגונים מקומיים ובינלאומיים, במטרה לקדם פיתוח משקי חלב ברמה הארצית.

דרישות התפקיד: יכולת הדרכה והעברת ידע והנחיה מקצועית מוכחת בתחום הוטרינרי וממשק רפת לחלב ■ תואר אקדמי בוטרינריה עם נסיון מקצועי מעשי מוכח של לפחות 5 שנים ■ שליטה טובה בשפה האנגלית חובה (כתיבה, דיבור וקריאה), כולל יכולת דיווח וכתובת דו"חות ■ נסיון וידע מעשי בתחומים אלה כולל הכרות מלאה ויכולת הפעלה של תוכנות מחשב רלבנטיות ■ בעל/ת יכולת תקשורת בינאישית טובה ■ על המועמד/ת להיות בעל/ת רשיון נהיגה בתוקף ובריאות תקינה.

משך השליחות: שנה/שנתיים עם אפשרות להארכה.
מועד יציאה לשליחות: חודש יולי 2009.

השליחות מתבצעת במסגרת מש"ב משה"ח.

תנאי השכר: בהתאם למקובל בשרות החוץ.

המועמדים המתאימים יעמדו בפני ועדת קבלה. בנוסף יעברו המועמדים בדיקות רפואיות ובדיקות התאמה אחרות לתפקיד.

פניות בצירוף קורות חיים מודפסים ותמונה, עם המלצות וחוות דעת ממקומות עבודה קודמים יש להגיש לא יאוחר מתאריך: 25.3.09

(רק פונים מתאימים ייעו).
הכתובת למשלוח המועמדות:

שמאל ליבנה, אגף מש"ב, משרד החוץ, שדרות יצחק רבין 9, ירושלים, מיקוד 91035.

גולשים לדרושים | pirsum.gov.il